

European Digital Media Observatory

OD PANDEMIE K VÁLCE NA UKRAJINĚ: ROK A PŮL BOJE PROTI DEZINFORMACÍM

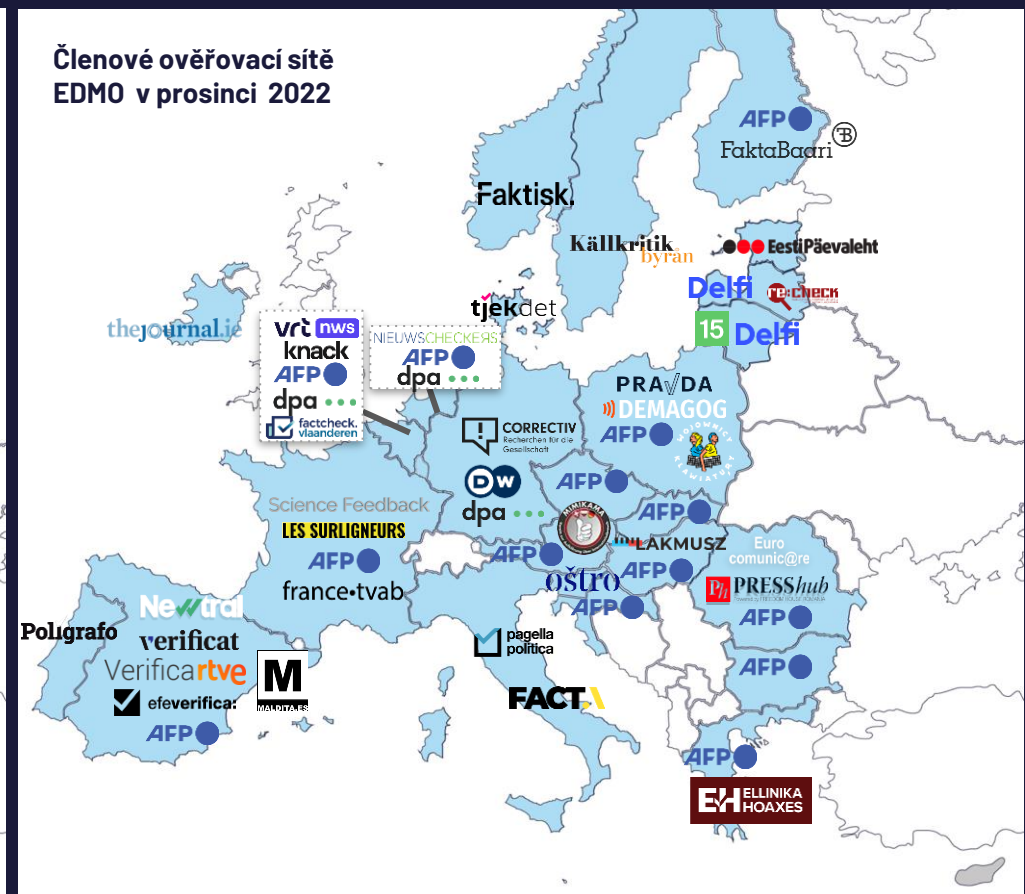
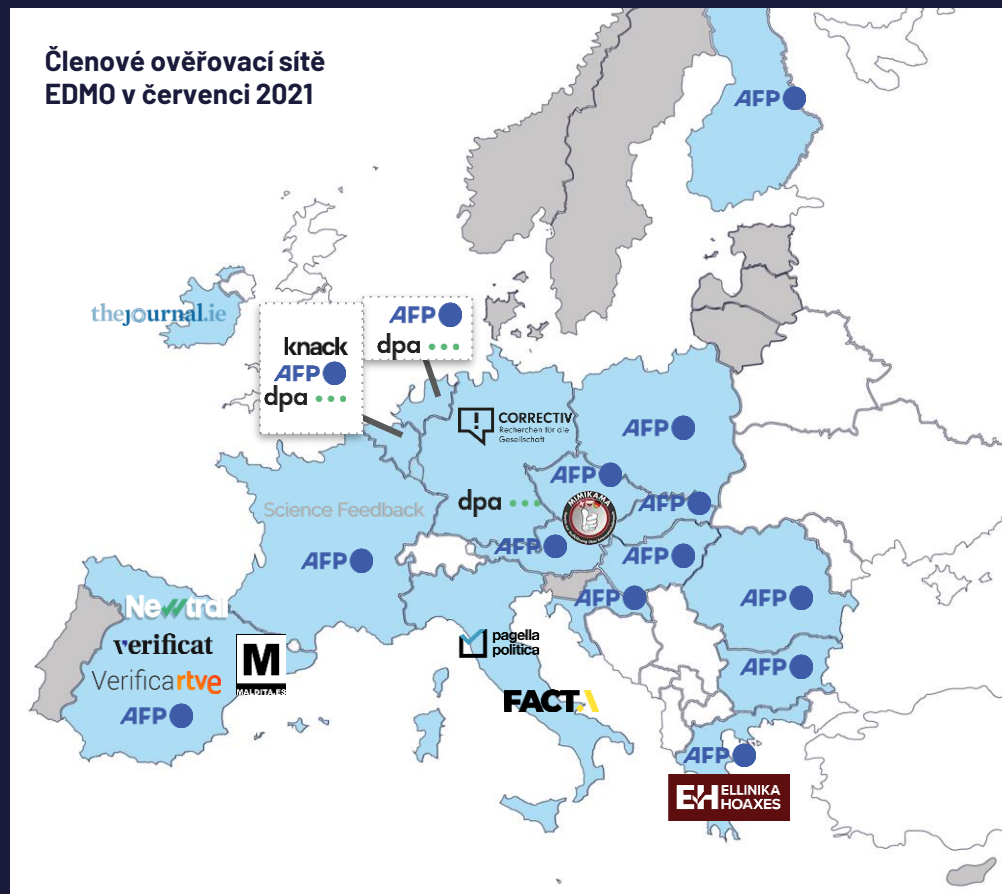
Zpráva-zvláštní vydání - síť pro ověřování faktů EDMO

Vydáno v únoru 2023

SILNÁ A ROSTOUCÍ SÍŤ

EDMO síť pro ověřování informací má za cíl posilovat spolupráci mezi **Evropskými organizacemi pro ověřování faktů**, aby umožnila rychlou a účinnou vzájemnou komunikaci a dokázala společným úsilím vytvářet různé výstupy pro ověřování informací. Jedním z hlavních výstupů je **měsíční přehled o dezinformacích na úrovni EU**.

Když byl první přehled publikován, v červenci 2021, sestávala síť EDMO z 13 organizací pro ověřování faktů, jejichž prostřednictvím působila v 18 členských zemích EU. V následujících měsících se ještě rozrostla: když byla publikována 18. zpráva v prosinci 2022, měla síť 37 organizací pro ověřování faktů, působících v 25 členských zemích EU* a Norsku.

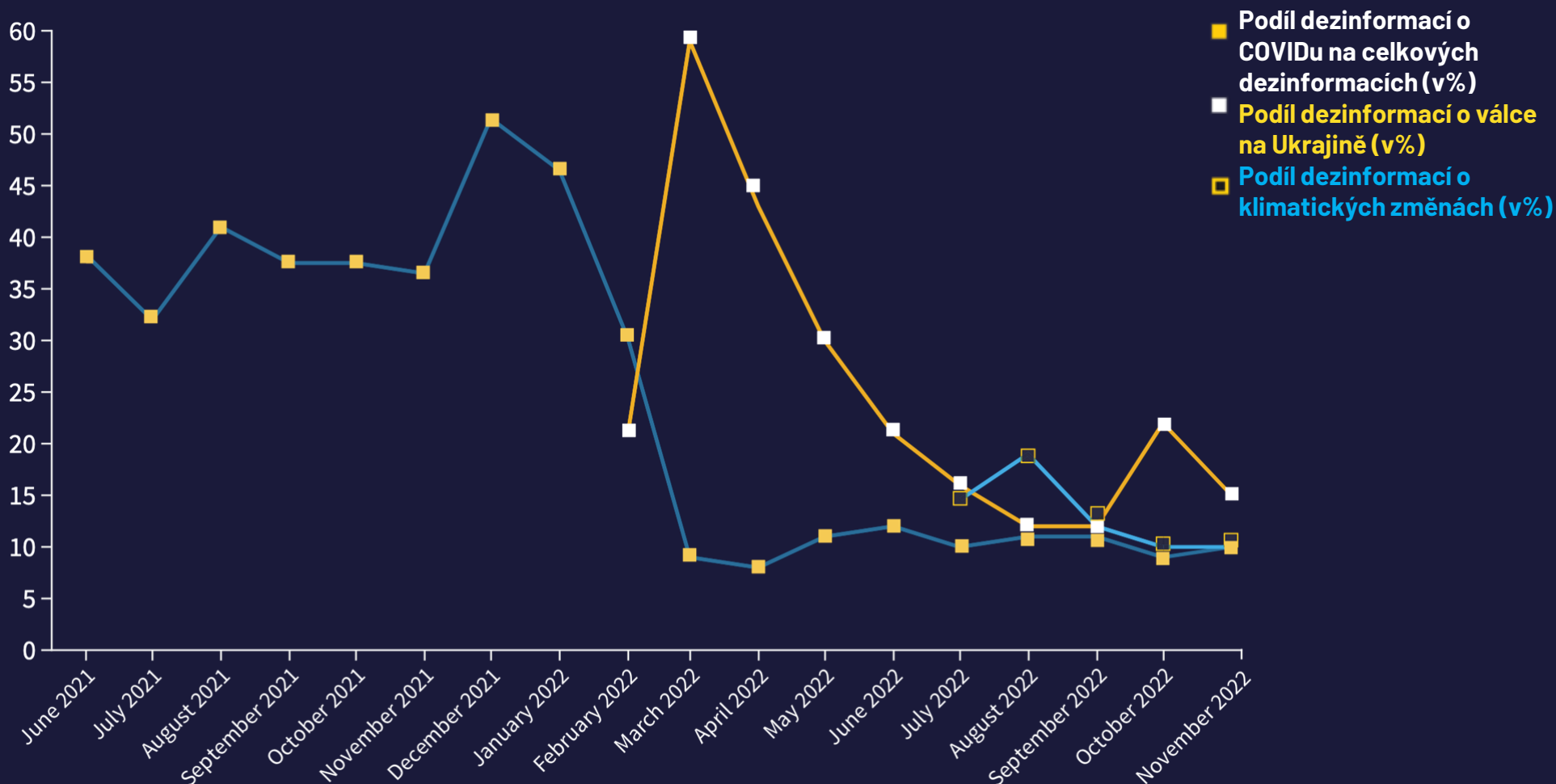

Od členů ověřovací sítě EDMO je žádáno, aby každý měsíc poskytli informace o jejich ověřovací práci na národní úrovni, aby mohly být identifikovány trendy a dezinformační narativy na úrovni EU.

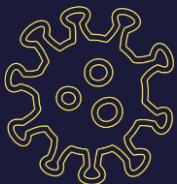
Počet respondentů měsíční dotazníky postupně vzrostl z průměrných 11 respondentů u prvních tří měsíčních zpráv (červenec- srpen-září 2021) na průměr 27 respondentů u zpráv v posledních třech měsících (říjen-listopad-prosinec 2022).

DEZINFORMACE V EU: HLAVNÍ TÉMATA

Již od svého prvního vydání měřily měsíční zprávy EDMO podíl detekovaných **dezinformací o COVIDu-19** na souhrnu všech dezinformací ověřovaných členy sítě v daném měsíci. Od února 2022 jsou měřeny také **dezinformace o válce na Ukrajině**, a od července 2022 rovněž **dezinformace vztahující se ke klimatickým změnám**.

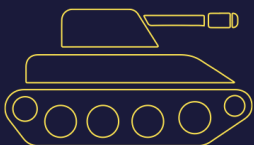

červen 2021, červenec 2021, srpen 2021, září 2021, říjen 2021, listopad 2021, prosinec 2021, leden 2022, únor 2022, březen 2022, duben 2022, květen 2022, červen 2022, červenec 2022, srpen 2022, září 2022, říjen 2022, listopad 2022

Dezinformace týkající se COVIDu-19, od té doby, kdy je začalo EDMO monitorovat, zaznamenalo nejvyšší % v prosinci 2021 (51.5% ze všech detekovaných dezinformací) a v lednu 2022 (46.5%), což odpovídá zimním vlnám zaznamenaným v EU v letech 2022/2023.

Zdá se, že dezinformace často úzce doplňují informační systém, neboť úzce sledují trendy v mainstreamových médiích. Takže když během období dramatického nárůstu počtu onemocněných virem COVID-19 informace rozsáhle pokrývaly téma pandemie, i dezinformace se soustředila na toto téma.

Dezinformace týkající se války na Ukrajině prakticky neexistovaly do vypuknutí války, ačkoliv zprávy o soustředění ruských vojsk se v mainstreamových médiích objevovaly již v lednu a únoru 2022. Počínaje 24. únorem počet nepravdivých zpráv o Ukrajině prudce vzrostl, a v březnu podíl detekovaných dezinformací týkajících se války na Ukrajině stanovil nový rekord v měsíčních statistikách EDMO vztahujících se k jedinému tématu: 59% všech dezinformací.

Od té doby jejich podíl neustále klesal až do konce léta a v září 2022 dosáhl nejnižšího hodnot. V říjnu a listopadu podíl dezinformací o Ukrajině začal opět narůstat, ačkoliv se zdaleka nepřibližuje hodnotám, jichž dosáhl v prvních měsících války.

Dezinformace týkající se klimatických změn podle zpráv EDMO nikdy nedosáhla takových hodnot jako dezinformace týkající se COVIDu-19 a války na Ukrajině. Od té doby, co je EDMO začala měřit (červenec 2022), se nikdy nedostaly nad 20% všech detekovaných dezinformací. Nejvyšších hodnot dosáhly v srpnu 2022, pravděpodobně v důsledku vln horka, které zasáhly Evropu během léta a následně nedosáhly více než poloviny této hodnoty. Avšak stojí za zmínku, že je toto téma dezinformační stálíci v EU.

DEZINFORMACE V EU: HLAVNÍ NARATIVY

Společným jmenovatelem dezinformací odhalených o pandemii, válce na Ukrajině a klimatických změnách je to, že hlavní narativy mají tendenci přežívat v čase, přičemž si hledají nové cesty pronikání na povrch. Např. v [listopadu 2022](#) Mistrovství světa v Kataru znovu zažehlo starou dezinformaci o pronacistickém zaměření Ukrajinců.

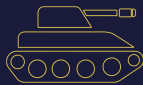
Velká většina majoritních dezinformačních narativ popsanych v měsíčních zprávách EDMO na počátku monitorování je stále aktuálních. V listopadu 2022 (poslední čili osmnáctá zpráva EDMO).

Válka na Ukrajině

Dezinformační narativy	První odhalení	Stále aktuální
Ruská invaze na Ukrajinu je oprávněná (např. v Donbasu docházelo k vyhlazování ruský mluvícího obyvatelstva)	Únor 2022	✓
Proukrajinská válečná propaganda (např. "Duch Kyjeva")	Únor 2022	✓
Ruská válečná propaganda (např. přehánění ruských vojenských výsledků)	Únor 2022	✓
Ukrajinský prezident Volodymyr Zelensky je nacista , satanista , závislý na drogách , zbabělec atd.	Únor 2022	✓
Tradiční západní média (např. BBC nebo CNN) rozšiřují nepravdivé zprávy/fotografie/video o válce	Únor 2022	✓
Největší válečné masakry byly zinscenované (např. nemocnice v Mariupolu , Buča , Izjum , Kupjansk) / ukrajinské oběti jsou "krizovými herci"	Březen 2022	✓
Ukrajinci a ukrajinské síly jsou většinou pronacisticky zaměřené	Březen 2022	✓

Válka na Ukrajině

Dezinformační narativy

Ukrajínští utečenci jsou násilní, nacisté, zloději, parazité atd.

První odhalení

Březen 2022

Stále aktuální

Vojenská, hospodářská a humanitní pomoc pro Ukrajinu je zbytečná/nebezpečná, protože Ukrajinou zmítá korupce a je to nespolehlivý stát (např. zbraně ze Západu prodávané na černém trhu)

Březen 2022

Přehnaná rusofobie v evropských zemích (obzvláště v Pobaltí)

Březen 2022

Přehnaný negativní dopad hospodářských, sociálních, politických důsledků války v Rusku

Březen 2022

Přehnané negativní hospodářské důsledky války a sankcí v Evropě

Březen 2022

Spojenci Ukrajiny jsou pronacističtí / využívají Ukrajinu (např. Polsko chce dobýt západní Ukrajinu; USA kupují levně ukrajinskou půdu atd.)

Březen 2022

Dezinformační narativy

	První odhalení	Stále aktuální
Pandemie je <u>kachna</u>	Červen 2021	✓
Sars-Cov-2 není zas až tak <u>nebezpečný</u>	Červen 2021	✓
<u>Konspirační teorie</u> o snižování růstu světové populace/experimentování na lidech/zavádění čipů ("plándemie")	Červen 2021	✓
<u>Očkování proti COVID-19</u> je velmi nebezpečné až fatální	Červen 2021	✓
Očkování lidé nemohou <u>vykonávat</u> celou řadu činností (<u>např. řídit auto</u>)	Červen 2021	✓
<u>Covid PCR testy, roušky/respirátory</u> a další prostředky prevence COVIDu-19 jsou k ničemu	Červen 2021	✓
<u>Zázračné léky/prostředky</u> proti COVIDu-19	Červen 2021	✓
Jasně důkazy o tom, že byl virus Sars-Cov-2 <u>vyvinut</u> v čínských laboratořích	Červen 2021	✗
Protesty proti proticovidovým opatřením jsou <u>větší</u> než to, co tradiční média ukazují	Červenec 2021	✗
<u>Brutální represe</u> protestů/extremní tresty pro neočkované	Červenec 2021	✓
Protesty <u>měly úspěch</u> v mnoha zemích a donutily vlády odvolat očkovací kampaně	Září 2021	✓

Klimatické změny

Dezinformační narativy

Klimatické změny nejsou reálné a/nebo nejsou spjaté s činností člověka

Tradiční sdělovací prostředky rozšiřují paniku prostřednictvím nepravdivých zpráv a/nebo zmanipulovaných fotografií/videí

Hnutí za životní prostředí jsou pokrytecká a/nebo jsou to blázni

Obnovitelné zdroje energie, recyklace a elektrická vozidla jsou k ničemu nebo jsou nebezpečná

Fosilní paliva nemají tak silný dopad na klimatické změny

První odhalení

Červenec 2022

Červenec 2022

Červenec 2022

Červenec 2022

Srpen 2022

Stále aktuální

DALŠÍ DŮLEŽITÁ TÉMATA DEZINFORMACÍ

Přistěhovalci, instituce EU, komunity LGBTQ+

Během měsíců monitorovaných zprávami EDMO byly detekovány další významné okruhy dezinformací, ačkoliv nebyly měřené kvantitativně.

Přistěhovalci, cizinci – zejm. muslimové – a etnické menšiny jsou opakovaným terčem dezinformčních útoků, stejně tak jako komunity LGBTQ+ a evropští politici a instituce.

Hlavní události ve zprávách

Dezinformace se rutinně soustředí také na hlavní události dané chvíle. Např. když v září 2022 zemřela královna Alžběta II, bylo zjištěno mnoho nepravdivých zpráv ohledně královského pohřbu, okolnostech úmrtí atd. To samé se opakovalo při Mistrovství světa v Kataru v listopadu 2022.

Nepravdivé zprávy týkající se trendových témat ve zpravodajství jsou obvykle dvojího druhu.

- Ty první jsou tzv. **clickbaity (návnady na kliknutí – poutavé titulky) bez nějaké narativy v pozadí**, tj. jsou méně nebezpečné a potenciálně méně škodlivé než dezinformace, jejímž cílem je předat specifické poselství.
- Druhý typ zpráv využívá události k tomu, aby znovu podnítil **útoky na tradiční dezinformační cíle** a to znamená, že je nová nepravdivá zpráva včleněna do již existující narativy.

Např. stažení vojenských jednotek USA z Afghánistánu a následný chaos v zemi v srpnu 2021 byl využit k šíření zprávy o tom, že afghánští utečenci jsou pouze mladí muži, „zbabělci“ opouštějící zemi, kteří za sebou nechávají ženy a děti. Před zimními prázdninami v roce 2021/2022, byla rozšířena falešná zpráva že má EU připraven akční plán na zrušení Vánoc. Vypuknutí epidemie opičích neštovic v květnu 2022 bylo zneužito k útokům na komunitu **LGBTQ+** a totéž se stalo po masakru v texaském Uvalde. V červenci 2022 mnoho falešných zpráv využilo **protesty nizozemských farmářů** – vyvolaných rozhodnutím vlády podpořit snížení počtu skotu, což mělo za cíl zredukovat znečištění působeného oxidy dusíku a amoniakem o polovinu do roku 2030 – aby rozšířilo **popírání klimatických změn**. V září 2022 bylo umrtí královny Alžběty využito jako záminka k šíření dezinformací o proticovidových vakcínách a **krize ohledně cen zemního plynu byla zneužita k útokům na národní a evropské politiky**. V listopadu 2022 bylo mistrovství světa ve fotbale v Kataru využito k šíření zpráv o **pro-nacistickém zaměření Ukrajinců**.

Národní volby v členských zemích EU

Zejména po amerických volbách v roce 2020 se v mnoha zemích EU před národními volbami a po nich objevovaly falešné zprávy o **manipulaci voleb, volebních skandálech a podvodech**. Například:

V září 2021 byly odhaleny dezinformace o **údajných podvodech během voleb do Bundestagu** v Německu. (např. falešné korespondenční hlasovací lístky, nezapečetěné volební schránky).

Něco podobného se stalo ve Francii během prezidenstkých voleb v dubnu 2022, tehdy byly v mnoha zemích EU odhaleny falešné zprávy o 2 milionech **ztracených hlasů, o manipulaci voleb, a o volebních podvodech**.

Tento typ dezinformací byl v oběhu i v menších zemích. Např. v říjnu 2022 bylo v Litevsku odhaleno mnoho falešných zpráv, které prohlašovaly, že **volby byly „ukradeny“**.

NEJROZŠÍŘENĚJŠÍ FALEŠNÉ ZPRÁVY ODHALENÉ EDMO

Každá měsíční zpráva EDMO na základě dílčích zpráv jednotlivých ověřujících organizací zvýrazňuje příběhy, které byly v daném měsíci v zemích EU nejrozšířenější. **Zde je 10 příběhů, které v posledních 18 měsících** cirkulovaly nejvíce.

<i>Falešné zprávy</i>	<i>Téma</i>	<i>Měsíc odhalení</i>	<i>Počet postižených zemí</i>
Na Ukrajině jsou tajné biologické laboratoře USA (např.)		březen 2022	22
Nemocnice v Mariupolu nebyla bombardovaná Ruskem a útok byl zinscenován ukrajinskými ozbrojenými silami (např.)		březen 2022	20
Západní sdělovací prostředky rozšiřovaly falešné zprávy o válce na Ukrajině (např.)		březen 2022	20
Strašné scény natočené v Buče byly zinscenovány ukrajinskými ozbrojenými silami (např.)		duben 2022	20
Videa/fotografie/zprávy dokazující, že Zelensky užívá kokain (např.)		duben 2022	20
„Dokumentární film“ <i>Died suddenly</i> , o proticovidových vakcínách, který rozšiřoval konspirační teorie a falešné zprávy/zavádějící informace o očkování. (např.)		listopad 2022	20
Zavádějící tvrzení o výkonném úředníkovi společnosti Pfizer, který údajně přiznal, že společnost netestovala řádně proticovidové vakcíny. (např.)		říjen 2022	19
Videa ukazující 35 kilometrů dlouhou frontu ruských občanů na finských hranicích poté, co Putin ohlásil částečnou mobilizaci. (např.)		září 2022	16
Z kontextu vytržená videa a fotografie související s protivládními protesty farmářů v Nizozemsku. (např.)		červenec 2022	16
Meteorologické mapy jsou manipulovány, aby přehnalý klimatické změny (např.)		červenec 2022	15

Z výčtu je jasné vidět, že **válka na Ukrajině**, obzvláště během prvních měsíců, byla terčem **nejrozšířenějších falešných zpráv, které byly odhaleny**. V mnoha případech tyto falešné zprávy odrážely ruskou propagandu (např. zprávy o mariupolské nemocnici, masakrech v Buče a tajných biologických laboratořích USA).

Proruské dezinformace jsou nepochybně **největším dezinformačním fenoménem** vztahujícím se k válce, avšak měsíční zprávy EDMO odhalily **také protiruské a/nebo proukrajinské falešné zprávy** (např. přehánění reálného faktu utěků mladých Rusů ze země, aby nemuseli nastoupit do armády).

Dezinformace týkající se COVIDu vygenerovala několik velmi rozšířených zpráv, které jsou dokumentovány v měsíčních zprávách EDMO. Je pravděpodobné, že ty nejdůležitější cirkulovaly na začátku pandemie v roce 2020, tedy v době, kdy zprávy EDMO ještě nebyly publikovány.

METODOLOGIE

Informace obsažené v této zprávě jsou výsledkem analýzy 18 měsíčních zpráv publikovaných do konce roku 2022. (<https://edmo.eu/fact-checking-briefs/>). Referenční období: červen 2021-listopad 2022. Hlavní editor: Tommaso Canetta, Pagella Politica/Facta.news.

Pro další informace: t.canetta@pagellapolitica.it.

EDMO obdržela fondy od Evropské Unie, číslo smlouvy je LC-01935415